

Warszawa, 29.08.2023 r.

Dr hab. Jakub Grzegorz Adamczyk, prof. AWF
Zakład Teorii Sportu
Akademii Wychowania Fizycznego
Józefa Piłsudskiego w Warszawie

**Ocena rozprawy doktorskiej mgr Iryny Sargi:
„Znaczenie budowy somatycznej, sprawności motorycznej i umiejętności
techniczno-taktycznych w kwalifikacji 15-latnich piłkarek ręcznych do szkolenia
centralnego”**

Piłka ręczna jest jedną z najpopularniejszych zespołowych gier sportowych, a swoją pozycję zawdzięcza między innymi dużej zmienności działań na boisku. To z kolei stawia duże wymagania względem zawodników. We współczesnym sporcie wyczynowym, gdzie rywalizacja sportowa skupia się na imprezach o dużej randze (igrzyskach olimpijskich, mistrzostwach świata i kontynentów), poszczególne kraje starają się zoptymalizować system szkolenia tak by dobrze przygotować swoich reprezentantów do rywalizacji. Zanim jednak to nastąpi, warunkiem efektywnego procesu szkolenia sportowego jest odpowiednia kwalifikacja kandydatów do uprawiania sportu.

Wydaje się zatem, że kwestia prawidłowego doboru i selekcji powinna być jednym z kluczowych obszarów eksploracji naukowej w teorii sportu. Cenne zatem, że ta właśnie problematyka stała się przedmiotem dociekań naukowych mgr Iryny Sargi, znajdując swoje rozwinięcie w dysertacji pt. *„Znaczenie budowy somatycznej, sprawności motorycznej i umiejętności techniczno-taktycznych w kwalifikacji 15-latnich piłkarek ręcznych do szkolenia centralnego”*. Na uwagę zasługuje także fakt, że Autorka była zawodniczką piłki ręcznej, a zatem dysponuje dużym doświadczeniem praktycznym w zakresie opisywanego problemu. Obecnie z kolei zainteresowania naukowe łączy z pracą trenerską. Łączenie teorii z praktyką jest bowiem jednym z najważniejszych zadań współczesnej teorii sportu, a aplikacyjny

wymiar tej pracy rodzi nadzieję na praktyczne wykorzystanie wyników badań do optymalizacji szkolenia w piłce ręcznej kobiet.

We wstępnej części pracy Autorka skupia się na problematyce szkolenia dzieci i młodzieży, identyfikacji talentów sportowych i kwestiach techniczno-taktycznych w piłce ręcznej. Wydaje się, że taka konstrukcja rozdziału jest zbyt szeroka i lepszy (a na pewno bardziej czytelny) byłby podział na dwie części (dwa rozdziały). Jeden dotyczący sportu dzieci i młodzieży, a drugi już wężziej – piłki ręcznej.

W tej części pracy czasami tekst jest zbyt długi – bez akapitów, co byłoby wskazane dla jasności i ciągłości wyводу, ale przede wszystkim ułatwiałoby czytelnikowi podążanie za tekstem. W tym miejscu mam także kolejną uwagę dotyczącą przeglądu piśmiennictwa. W kilku miejscach (np. str. 12, 14) odnosi się wrażenie, że Doktorantka niemal „hurtowo” wylicza publikacje – nie podając co konkretnie z tych prac wynika, jaki jest istniejący stan wiedzy i gdzie istnieją luki. W efekcie trochę brakuje rozwinięcia tego co stanowi uzasadnienie podjęcia badań.

Wreszcie w części wstępnej nie znajdujemy nic o analizie funkcjonalnej i jej znaczeniu w sporcie/piłce ręcznej. Trudno zrozumieć ten brak, skoro ocena funkcjonalna za pomocą FMS stanowi istotną część pracy.

Metodologia badań

W rozdziale 2 i 3 Autorka zdefiniowała cel główny, postawiła pytania badawcze oraz opisała zastosowane metody badań. Nie do końca wiem co oznacza „podstawowe pytania badawcze” w tytule rozdziału 2, gdyż w żadnym innym miejscu pracy nie są formułowane inne pytania badawcze niż te opisane na str. 17. Zakres prowadzonych badań, obszerność wykorzystanego materiału oraz analiza najlepszych zawodniczek w tej kategorii w Polsce zasługują na uznanie.

W celu pracy Autorka pisze o naborze piłkarek ręcznych. I tu rodzi się pytanie, czy na pewno chodzi o nabór? W teorii sportu wyraźnie jednak oddzielamy nabór (dobór) od selekcji. Dobór definiujemy jako postępowanie, które umożliwia wyłonienie osobników w odpowiednim wieku, najbardziej utalentowanych oraz rokujących rozwój cech i właściwości niezbędnych do osiągnięcia w przyszłości wysokiego poziomu sportowego. Działanie to niejako tworzy grupę szkoleniową. Dalsze postępowania, w którym zmierzamy do wyboru osobników posiadających optymalne warunki morfologiczne, psychiczne i

sprawnościowe do osiągnięcia w przyszłości wysokich wyników sportowych definiuje się już jako selekcję.

Moją wątpliwość wzbudziło 1 oraz 5 pytanie badawcze i to jak Doktorantka zamierza na nie odpowiedzieć na podstawie wykorzystanych metod i narzędzi badawczych. W pierwszym pytaniu Doktorantka z góry zakłada, że takowe różnice występują. Skoro to wiadome, to po co przeprowadzać badania? Co więcej założenie, że różnice te będą „wielkie” jest w tym miejscu niefortunne. Nie do końca jasne jest też dla mnie 5 pytanie badawcze i czy w recenzowanej pracy jest to do rozstrzygnięcia.

Zgodnie z informacją podaną w pracy Autorka realizowała jedynie część badań prezentowanych w pracy. To rodzi pytanie jaki % wyników został zgromadzony przy bezpośrednim udziale Doktorantki oraz na ile zbieranie danych przez wiele osób może być czynnikiem zaburzającym standaryzację. Poproszę Doktorantkę o ustosunkowanie się do tej kwestii.

Opis metod jest generalnie wystarczający, ale recenzent ma kilka pytań/wątpliwości, które podaję poniżej:

1. Brak informacji, czy w teście FMS przeprowadzono testy prowokacyjne przed badaniem właściwym?
2. Czy opisana modyfikacja narzędzia TACSIS była poddana walidacji?
3. W zastosowanych metodach statystycznych nie widnieje analiza normalności rozkładu. Czy była robiona i ewentualnie jakim narzędziem? Jeśli nie, to na jakiej podstawie wybrano test Manna-Whitneya?
4. W metodach nie zastosowano analizy korelacji, co uważam za błąd. Bez tego trudno wyobrazić sobie np. odpowiedź na 2 pytanie badawcze.
5. Nie do końca satysfakcjonujący jest opis na jakiej podstawie zawodniczki były kwalifikowane jako „utalentowane”. Autorka podaje jedynie, że zrobili to trenerzy na podstawie obserwacji i że opis znajduje się w bazie danych OSPR ZPRP. Po pierwsze na poziomie pracy doktorskiej taki opis jest niewystarczający, gdyż czytelnik nie jest w stanie w żaden sposób tego zweryfikować. Po drugie, nie wiemy czy oparto się o jakiegokolwiek mierzalne kryteria, czy jedynie o subiektywną ocenę.
6. Jeżeli mówimy o kompleksowym określeniu wartości modelu mistrzostwa sportowego w piłce ręcznej to ocena budowy somatycznej powinna pójść o wiele dalej niż tylko wysokość i masa ciała. Rozumiem, że takie dane Doktorantka pozyskała z bazy OSPR, ale mówimy tu o pracy naukowej.

7. W tekście opisując Beep Test, Autorka powołuje się na pozycję Brewer i wsp. (1988), której nie ma w spisie piśmiennictwa.

Wyniki

Całość wyników przedstawiono za pomocą tabel i rycin, które są czytelne i pozwalają czytelnikowi na łatwą orientację w omawianym zagadnieniu.

W zakresie samego przedstawienia wyników mam także kilka wątpliwości i uwag:

- W niektórych miejscach niepotrzebnie pojawiają się próby interpretacji wyników. Miejscem na to jest rozdział „Dyskusja”.
- Autorka prezentuje część danych na rycinach, które to jednak nie mają jednostek na skali. Sugeruję uzupełnienie tego przed ewentualną próbą dalszej publikacji danych w czasopiśmie recenzowanym.
- Na rycinach zastosowano potoczne określenia prób (np. płotek, ROM barków) zamiast nazw właściwych dla prób FMS.
- Doktorantka często stosuje nieprecyzyjne (a czasem i nieuprawnione) stwierdzenia. Przykładem tego może być ostatni akapit na stronie 27. Nie można bowiem pisać że zawodniczki „utalentowane” przeważały w każdej z prób, podczas gdy zgodnie z przedstawionymi wynikami analizy statystycznej – istotne różnice wykazano jedynie dla 3 prób MTSF. Podobny nieuprawniony zapis dotyczący INKF znajdujemy na str. 30.
- Na str. 30 jest błędne odwołanie do ryciny 5 zamiast 4.
- W rozdziale 4.3. napotyka się na informację, że testowi TACSIS poddano 213 zawodniczek, podczas gdy informacja podana w rozdziale 3.1 mówi o 270 zawodniczkach, które poddano badaniu tym narzędziem. Proszę o wyjaśnienie nieścisłości.
- W przedstawionych wynikach brak jest w ogóle oceny zależności, co jest w celach pracy! Czemu nie wykonano analizy korelacji, chociażby ze statystykami gry lub między wynikami testów sprawności fizycznej a oceną funkcjonalną?
- Nie przekonuje mnie analiza przypadków dokonana w pracy. Wydaje mi się, że celem dysertacji było raczej formułowanie wniosków uogólniających a nie analiza bądź co bądź jednostkowych wyników. Są one bardzo cenne dla praktyki sportu, jednak w tym opracowaniu naukowym nie do końca widzę dla nich zastosowanie. Przynajmniej nie w takiej formie. W pracy np. nie pokuszono się o ocenę tempa

dojrzewania (choćby dla tych analiz przypadków) co ma kluczowe znaczenie dla interpretacji wyników oceny sprawności fizycznej.

Dyskusja i wnioski

Rozdział dyskusja stanowi próbę interpretacji przez Autorkę uzyskanych wyników w świetle dostępnego piśmiennictwa. O ile w piśmiennictwie polskim i obcojęzycznym Doktorantka porusza się dość sprawnie to w kilku przypadkach, wydaje się, że dany wątek można by było przedyskutować nieco obszerniej w oparciu o dostępne piśmiennictwo. Dla przykładu na str. 52-54 występują bardzo długie fragmenty bez jakiegokolwiek przypisu. W efekcie ma się wrażenie, że Autorka dyskutuje sama ze sobą.

Sformułowane przez Autorkę wnioski pozostawiają nieco do życzenia. W opinii recenzenta wniosek 2 jest nieuprawniony. We wniosku 3 – skąd wiadomo, że jej (sprawności funkcjonalnej – przyp. J.G.A.) wysoki poziom jest niezbędny? W żaden sposób nie wynika to z badań Doktorantki, która nie prowadziła analiz w tym kierunku. Niestety, ale w pracy nie znajdują odpowiedzi na 4 pytanie badawcze.

Inne uwagi

Praca jest napisana sprawnie, poprawną polszczyzną, nieliczne błędy nie wpływają na ogólną ocenę. Gdzieś tam jednak brakuje staranności edytorskiej. Z innych uwag:

- Razi rozpoczynanie rozdziałów od tabeli. Powinny się one raczej zaczynać tekstem.
- Brak podanego zakresu stron w wielu pozycjach w spisie piśmiennictwa.
- W pozycji 22 (piśmiennictwo) prawidłowy zapis nazwiska (Cardinale) jest w spisie, podczas gdy w tekście zapisano z błędem.
- W pozycji 55 (piśmiennictwo) widnieje prawidłowy rok wydania pracy (2018), podczas gdy w tekście podano 2019.
- Różne (spis piśmiennictwa względem tekstu) są również zapisy pozycji 15 czy 92.
- W spisie alfabetycznym piśmiennictwa, pozycje jednego autora powinny zostać ułożone chronologicznie od najstarszych.
- Brak w spisie piśmiennictwa pozycji Hermassi i wsp. (2015) użytego na str. 50.
- Brak w spisie piśmiennictwa pozycji Skoufas i in. (2004) użytego na str. 50.
- Brak w spisie piśmiennictwa pozycji Schwesig i wsp. (2016) użytego na str. 50.
- Pracę kończy streszczenie. W mojej ocenie stanowczo zbyt długie. Jego celem powinno być wyczerpujące, ale możliwe syntetyczne zaprezentowanie problematyki

pracy, metod i najważniejszych ustaleń. Tymczasem 5-stronnicowy opis niewiele się różni od tekstu głównego.

Osobny komentarz dotyczy piśmiennictwa. W spisie znajdujemy 190 pozycji, dobrze dobranych publikacji. Ich aktualność oraz zakres tematyczny zasługują na docenienie. Znaczna część to opracowania obcojęzyczne co pokazuje orientację Autorki w piśmiennictwie. Niestety i tutaj mam uwagę, gdyż bardzo wielu z pozycji zamieszczonych w spisie Doktorantka nie wykorzystwała w pracy. W mojej ocenie brak jest cytowania np. pozycji nr: 3, 7, 8, 18, 30, 59, 64, 65, 70, 73, 84, 88, 89, 106, 107, 114, 117, 129, 134, 143, 145, 149, 167, 168, 173, 190.

Wniosek końcowy

Podsumowując należy podkreślić, że badaniom poddano istotny obszar warunkujący efektywność szkolenia w piłce ręcznej. Praca bez wątpienia mieści się w obszarze nauk o kulturze fizycznej. Otrzymane wyniki badań stanowią niewątpliwą wartość dla poszerzenia wiedzy w zakresie teorii sportu i teorii treningu. Tym niemniej w opinii recenzenta praca nie jest dziełem wybitnym, a wskazane w niej uchybienia i niedociągnięcia powinny stać się przedmiotem refleksji Doktorantki. Mam jednak świadomość, że na tym stosunkowo wczesnym etapie drogi naukowej, każdy z nas popełniał błędy. Prawdziwą dojrzałością jest jednak wyciągać z nich wnioski i doskonalić swój warsztat. Dlatego pomimo licznych uwag, ale także wobec wyraźnych wartości i zalet pracy, skłaniam się do pozytywnej oceny przedstawionej do recenzji dysertacji. W mojej opinii spełnia ona minimalne wymagania wynikające z Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, stawiane rozprawom doktorskim przy nadaniu stopnia naukowego doktora w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki o kulturze fizycznej. Wnoszę zatem do Rady Naukowej Akademii Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie o dopuszczenie Pani mgr Iryny Sargi do dalszych kroków przewidzianych w przewodzie doktorskim.

dr hab. Jakub Adamczyk prof. AWF

